Begeleid wonen in Staphorst

Onderzoek naar de doelgroep, de wensen en behoeften en een mogelijk aanbod

Team Beleidsadvies en Onderzoek

Maart 2020

www.ggdijsselland.nl

GGD IJsselland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

1. Inleiding **3**

1.1 Introductie 3

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen 3

2. Methoden en analyse **4**

2.1 Perspectief van de professional 4

2.2 Perspectief van de doelgroep 4

2.2.1 Burgerinitiatief 4

2.2.2 Interviews met de doelgroep 4

2.3 Inventarisatie initiatieven begeleid wonen 4

3. Resultaten **5**

3.1 Perspectief van de professionals 5

3.1.1 Resultaten diepte-interviews 5

3.1.2 Samenvattend: perspectief professionals 8

3.2 Perspectief van de doelgroep 9

3.2.1 Burgerinitiatief 9

3.2.2 Resultaten diepte-interviews 10

3.2.3 Samenvattend: perspectief doelgroep 12

3.3 Inventarisatie initiatieven begeleid wonen 12

3.3.1 Welke initiatieven? 12

3.3.2 Succesfactoren, risico's en randvoorwaarden 15

4. Conclusies; arrangementen voor Staphorst **17**

4.1 Conclusies in het kort 17

4.2 Arrangementen voor Staphorst 18

Bijlage A: topic lijst interviews professionals **19**

Bijlage B: topic lijst interviews doelgroep **21**

Bijlage C: Overzicht thema's **22**

1. Inleiding

1.1 Introductie

De gemeente Staphorst wil graag dat inwoners prettig kunnen blijven wonen in de gemeente Staphorst. Dit geldt ook voor de inwoners die (lichte) ondersteuning nodig hebben bij het zelfstandig wonen. De Wmo biedt mogelijkheden om die ondersteuning te bieden. De gemeente Staphorst kent twee mogelijkheden. Ten eerste is er de mogelijkheid om ambulante begeleiding te bieden. Deze begeleiding vindt bij inwoners thuis plaats. De tweede mogelijkheid is beschermd wonen. Bij beschermd wonen is er 24-uurstoezicht en wordt er gewoond in de accommodatie van de zorgaanbieder. Beschermd wonen wordt in de meeste gevallen niet in Staphorst aangeboden maar inwoners moeten hiervoor vaak naar elders in de regio verhuizen. Regelmatig zijn er situaties waarin beide vormen niet passend zijn voor de ondersteuningsvraag van een inwoner. Beschermd wonen is te zwaar en ambulante begeleiding is te licht. Bij de laatste speelt ook regelmatig dat er geen geschikte woonruimte binnen de gemeente. Dit betekent dat het bieden van ambulante begeleiding wel voldoende zou zijn maar niet mogelijk is door een gebrek aan betaalbare woonruimte waardoor alsnog een beroep wordt gedaan op beschermd wonen. Zowel voor inwoners zelf als om financiële redenen, is het onwenselijk dat inwoners onnodig in beschermd wonen terecht komen. De gemeente wil voorkomen dat een woonvraagstuk een zorgvraagstuk wordt.

De gemeente is van mening dat zij met een tussenvorm aan begeleid wonen, naast de ambulante begeleiding en beschermd wonen, maatwerk kan leveren zodat mensen in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Een dergelijke vorm van begeleid wonen kan bijvoorbeeld ondersteuning bieden aan jongeren die vastlopen richting zelfstandig wonen en coaching nodig hebben of aan mensen met een (lichte verstandelijke) beperking die begeleiding nodig hebben. Ook kan het gaan om bewoners in beschermd wonen die doorstromen en weer terug naar Staphorst willen. De vraag is welke behoefte er is aan een lichtere vorm van begeleid wonen die lokaal georganiseerd kan worden. Een onlangs gestart ouderinitiatief (voor jongeren met een ondersteuningsvraag) bevestigt dat er binnen de gemeente een sluimerende behoefte is aan een vorm van begeleid wonen. Om een passend aanbod te creëren is het van belang in kaart te brengen om welke groep het gaat en wat hun wensen en behoeften zijn.

Momenteel is er weinig zicht op de omvang van de gestelde doelgroep. Om enigszins een indicatie te geven, zijn de gegevens van de GGD over Maatschappelijke Zorg en de Centrale Toegang opgevraagd. Deze laten een beeld zien van de totale doelgroep die in aanmerking komt voor begeleid, dan wel beschermd wonen. Uit deze gegevens blijkt dat in 2018 er 20 meldingen beschermd wonen uit Staphorst zijn geweest (t.o.v. 1184 meldingen in regio IJsselland) waarvan 11 aanvragen zijn toegekend (t.o.v. 838 aanvragen in regio IJsselland). Daarnaast zijn er 11 meldingen voor bemoeizorg voor volwassenen binnengekomen in 2018 ten opzichte van 369 in heel de regio. In de meeste gevallen is psychisch functioneren/psychiatrie de hoofdproblematiek bij de melding. Relatief veel meldingen vanuit Staphorst worden gedaan door particulieren (bijna de helft), terwijl in de regio veelal gemeld wordt door organisaties. Over jongeren zijn in 2018 34 meldingen gedaan vanuit de regio. Problemen die veelal spelen zijn: opvoeding (10 van de 34), financiën/schulden (7 van de 34), huisvesting (7 van de 34) en psychisch functioneren/psychiatrie (7 van de 34). Bij bemoeizorg jeugd komen opvallend veel meldingen over jongeren uit Staphorst, namelijk 5 ten opzichte van het totaal van 34 meldingen in de regio. Deze cijfers benadrukken het belang om meer zicht te krijgen op de doelgroep en het aanbod binnen Staphorst.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

De GGD is gevraagd een exploratief onderzoek uit te voeren met als doel zicht te krijgen op de groep inwoners die in aanmerking komt voor een vorm van begeleid wonen. Wat zijn hun wensen en behoeften als het gaat om ondersteuning en op welke manier kan de gemeente Staphorst een passend aanbod realiseren? Hiervoor zijn de volgende vier onderzoeksvragen opgesteld:

1. Wat is (het beeld van) de omvang en het profiel van de groep inwoners in Staphorst die in aanmerking komt voor een vorm van begeleid wonen?
2. Welke vorm van ondersteuning is wenselijk voor deze doelgroep vanuit het perspectief van professionals?
3. Welke vorm van ondersteuning is wenselijk voor deze doelgroep vanuit het perspectief van henzelf?
4. Wat is een passend aanbod voor deze groep inwoners en op welke manier kan de gemeente Staphorst dit realiseren?

2. Methoden en analyse

Middels kwalitatief onderzoek is op zoek gegaan naar (het beeld van) de omvang en het profiel van de doelgroep en hun wensen en behoeften als het gaat om begeleid wonen. Ook is gezocht naar een passend aanbod voor ondersteuning. Het kwalitatieve onderzoek bestaat uit interviews met verschillende professionals die te maken hebben met de doelgroep, het particulier initiatief beschermd/begeleid wonen en betrokkenen binnen de doelgroep zelf.

2.1 Perspectief van de professional

Professionals zijn bevraagd aan de hand van een semigestructureerde vragenlijst (bijlage A). De vragen hadden als doel een antwoord te geven op deelvraag 1, 2 en 4. De volgende thema's zijn aan bod gekomen: omvang en profiel doelgroep, eigen regie, huidige en gewenste ondersteuning, cultuur Staphorst, samenwerking en gewenst aanbod. In totaal zijn tien interviews gehouden met 16 professionals. Deze interviews zijn opgenomen en er is uitgebreide verslaglegging gedaan. Deze verslagen zijn vervolgens thematisch geanalyseerd. Op basis van deze analyse zijn vier thema's geïdentificeerd.

2.2 Perspectief van de doelgroep

2.2.1 Burgerinitiatief

Om goed aan te sluiten bij wat er in de gemeente speelt is er een semigestructureerd interview gehouden met twee initiatiefnemers van het burgerinitiatief beschermd/begeleid wonen op de Levensboomlocatie in Rouveen. Deze initiatiefnemers zijn beide ouder van een potentiele bewoner en zij hebben contact met de andere ouders die zich hebben aangemeld voor het initiatief. Als zodanig kunnen zij een beeld schetsen van een deel van de doelgroep (deelvraag 1), van hun wensen en behoeften en welk aanbod hierbij passend is (deelvraag 3 en 4). Daarnaast heeft er een telefonisch gesprek plaatsgevonden met de manager van de Omegagroep; de zorgorganisatie die betrokken is bij het realiseren van de Levensboom. De vragen gesteld aan de initiatiefnemers en de zorgorganisatie zijn afgeleid van de vragenlijsten voor professionals en de doelgroep (bijlage A en B) waarbij daarnaast specifiek is ingegaan op de totstandkoming van het burgerinitiatief en de huidige situatie rondom dit initiatief.

2.2.2 Interviews met de doelgroep

Aan de geïnterviewde professionals is gevraagd of zij cliënten/inwoners kennen die wellicht in aanmerking komen voor een vorm van begeleid wonen in Staphorst en of deze bereid zijn te worden geïnterviewd. Dit heeft uiteindelijk geleid tot vijf interviews met potentiele bewoners en/of hun ouder(s). Deze deelnemers zijn zowel via de zorg als via de welzijnsprofessionals aangedragen. De interviews zijn afgenomen aan de hand van een semigestructureerde vragenlijst (bijlage B) en geven een antwoord op deelvraag 3 en 4.

De interviews met het ouderinitiatief en de doelgroep zijn opgenomen en op basis van de opname is uitgebreide verslaglegging gedaan. Vervolgens heeft er een thematische analyse plaatsgevonden en dit heeft geleid tot de identificatie vier thema's. Het interview met het ouderinitiatief wordt in deze rapportage apart opgenomen (3.2.1) en in 3.2.2. worden de vier thema's beschreven waarbij de ervaringen van de vertegenwoordigers van het ouderinitiatief ook terug kunnen komen.

2.3 Inventarisatie initiatieven begeleid wonen

Om een goed antwoord te kunnen formuleren op deelvraag 4 en te komen tot aanbevelingen voor de gemeente Staphorst is het van belang zicht te krijgen op reeds bestaande initiatieven die een vorm van begeleid wonen bieden. Deze kennis is opgedaan via literatuursearch en geeft inzicht in de succesfactoren, risico's en randvoorwaarden van deze begeleid wonen initiatieven. De resultaten uit de kwalitatieve interviews zijn naast de informatie over de reeds bestaande initiatieven (op basis van de literatuursearch) gelegd en bieden aanknopingspunten voor het realiseren van een passend aanbod in de gemeente Staphorst.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van de interviews met de professionals (3.1), het perspectief van de doelgroep (3.2) en de inventarisatie van initiatieven die elders in het land worden toegepast als het gaat om begeleid wonen (3.3).

3.1 Perspectief van de professionals

3.1.1 Resultaten diepte-interviews

Aan de hand van tien diepte-interviews met 16 professionals is een beeld van de omvang en het profiel van de doelgroep geschetst en daarmee een antwoord gegeven op deelvraag 1. Hiervoor was het van belang om verschillende partijen in Staphorst gesprek te gaan. We hebben gesproken met: jongerenwerk, jeugdconsulent/maatschappelijk werk, drie zorgaanbieders (’s Heeren Loo, Omegagroep en RIBW), de woningcorporatie, drie gemeente consulenten (Wmo, Jeugd en Veiligheid 18+), MEE, voorgezet onderwijs en de jeugdgezondheidszorg. Ook is met de professionals ingegaan op de wensen en behoeften van de doelgroep en de bijbehorende ondersteuningsbehoefte (deelvraag 2). Tot slot is de professionals gevraagd wat volgens hen een passend aanbod is (deelvraag 4).
Op basis van een thematische analyse zijn de volgende vier thema’s onderscheiden:

1. Omvang en profiel doelgroep
2. Identiteit Staphorst
3. Begeleiding; wat is gewenst?
4. Aanbod: wonen en dagbesteding

In bijlage C is een overzicht van de thema’s en bijbehorende categorieën opgenomen. Dit zijn bij het overstijgende thema passende onderwerpen die tijdens de interviews naar voren zijn gekomen. De vier thema’s staan niet op zichzelf en hangen met elkaar samen. Dit is ook terug te zien in de beschrijving.

1. Omvang en profiel doelgroep

Over het algemeen benoemen de professionals dat het gaat om een kleine groep die in aanmerking komt voor een vorm van begeleid wonen. De gemeente geeft aan dat er ongeveer 5 tot 6 indicaties voor beschermd wonen worden afgegeven; de inwoners gaan voor beschermd wonen naar Zwolle toe. Als het gaat om een lichtere vorm van ondersteuning is het meer een grijs gebied en dit aantal inwoners wordt door de gemeenteconsulten geschat op 10 tot 15. Andere partijen, zoals welzijn geven ook aan dat het om kleine aantallen gaat. Kanttekening hierbij is wel dat wanneer bekend wordt dat er meer aanbod komt, de vraag waarschijnlijk ook toeneemt. Zo is het ook gegaan bij het burgerinitiatief. Dit is gestart met drie ouders en inmiddels zijn er ruim 30 aanmeldingen.

De verschillende professionals bedienen ook een andere groep inwoners. Dit kan betekenen dat het aantal inwoners dat voor een lichte vorm van begeleid wonen in aanmerking komt over heel Staphorst groter is.
In de gesprekken met de professionals is naar voren gekomen dat als het gaat om een vorm van begeleid wonen, twee groepen hiermee geholpen zouden zijn; *jongeren op weg naar zelfstandigheid en volwassenen die er door een life-event alleen voor komen te staan en het dan niet redden.*

Jongeren op weg naar zelfstandigheid
Deze groep bestaat uit jongeren die veelal nog thuis wonen en het lastig vinden om de stap naar zelfstandigheid te maken. In sommige gevallen is er sprake van een moeilijke gezinssituatie en zou het beter zijn dat de jongere uit huis gaat. Of het gaat om jongeren die tot een bepaalde leeftijd thuis ‘aanmodderen’ en op het moment dat er keuzes moeten worden gemaakt rondom wonen, werk en relaties vastlopen. Het gaat bijvoorbeeld om jongeren waarbij sprake is van een lichte verstandelijke beperking en/of autisme of ADHD. Een geïnterviewde benoemt dat er niets is voor jongeren die niet in aanmerking komen voor een indicatie maar het zonder ondersteuning niet redden. Zij vallen tussen wal en schip.

‘Het zou mooi zijn om iets realiseren voor jongeren met een ‘tussen wal en schip’ indicatie.’

Dit zijn kwetsbare jongeren en de vraag is waar ze terecht kunnen. Deze jongeren lukt het niet om zelfstandig alles in goede banen te leiden en de regie over hun leven te pakken of te behouden. Het kan ook gaan om jongeren zonder beperking, maar niet beschikken over de competenties om het zelf te redden. De gewenste hulp richt zich onder andere op het vormgeven van een dagstructuur, het nakomen van afspraken en het doen van de administratie. Ook gaat het om het ontwikkelen van sociale vaardigheden.

Volwassenen die door een life-event er alleen voor komen te staan
Naast de groep jongeren is er door de professionals ook gesproken over een kleine groep volwassenen die zich moeilijk zelfstandig redt. Het gaat dan om volwassenen die tot op late leeftijd bij hun ouders hebben gewoond waarvan de ouders overlijden of naar een verzorgingshuis gaan of om volwassenen die bijvoorbeeld gaan scheiden of hun baan verliezen. Deze komen, door een verandering in hun omstandigheden, op latere leeftijd in aanraking met de hulpverlening. Zij hebben niet geleerd om op eigen benen te staan. De problematiek is vergelijkbaar met de problematiek die speelt bij de groep jongeren. Het gaat hier vaak om volwassenen met een (niet onderkende) lichte verstandelijke beperking soms in combinatie met een (niet onderkende) vorm van autisme. Deze problematiek komt pas op latere leeftijd in beeld doordat ouders of partner het tot dat moment hebben opgevangen. De zorg wordt niet meer overgenomen door broers of zussen en zij trekken aan de bel bij de hulpverlening.

2. Identiteit Staphorst

Dat inwoners van Staphorst soms lang buiten beeld blijven van de hulpverlening heeft volgens alle geïnterviewde professionals mede te maken met de cultuur in Staphorst. Inwoners zijn geneigd om problemen zelf op te lossen, de familiebanden zijn vaak hecht en mensen kijken naar elkaar om. De verschillende kerken spelen een belangrijke rol in de gemeente Staphorst. De kerkelijke gemeenschappen zijn hecht en veel wordt dan ook afgevangen in de kerk. Dit betekent ook dat de inwoners sterk verbonden zijn aan Staphorst en dus graag willen dat hun naasten ook in de omgeving blijven wonen. Dit wordt gezien als een positieve eigenschap, de andere kant van de medaille is echter dat er laat om hulp wordt gevraagd en dan is de problematiek soms al groot op het moment dat hulp wordt ingeschakeld.

'Mensen houden zo veel mogelijk de vuile was binnen en blijven lang doormodderen. Op het moment dat ze hulp inschakelen dan zit het hoog. Bijvoorbeeld een escalatie in een gezin waar de politie voor de deur staat. Dan gaat het balletje rollen.'

Volgens een aantal professionals is het door deze hechte gemeenschappen soms ook lastig om open te zijn over bepaalde problemen en heerst er taboe om hulp in te schakelen: '*Wat je niet ziet dat is er niet*'. De norm is om het met elkaar op te lossen. In de interviews is benoemd dat het naar elkaar omkijken soms ook een grote mate van sociale controle betekent. Voorbeelden hiervan zijn; minder begrip vanuit de omgeving als je het niet met elkaar oplost, angst voor het praten van buren over gedrag van je kinderen en ook het gevoel dat er in de omgeving wordt gesproken over een jonge vrouwelijke begeleider die een jongen begeleidt. Volgens sommige geïnterviewden creëert dit weinig ruimte om anders te zijn en hier dan ook open over te zijn.

3. Begeleiding; wat is gewenst?

Gelet op bovenstaande is het in de begeleiding van belang om 1) te werken aan vaardigheden die zich richten op zelfstandig wonen en 2) rekening te houden met de identiteit van de inwoners die worden begeleid.
De huidige ondersteuning die aan jongeren en volwassenen uit Staphorst wordt gegeven, is divers. Het kan gaan om een klein aantal uren ambulante hulpverlening (thuis- of zelfstandig wonende jongeren) maar ook om intensieve ondersteuning die plaatsvindt in Zwolle of Meppel. Als het gaat om lichtere ondersteuning is deze vaak gericht op het bieden van structuur en het aanleren van praktische vaardigheden zodat zij zich kunnen redden in de complexe (digitale) samenleving. Het werken aan zoveel mogelijk eigen regie en het loskomen van ouders is hierbij genoemd. Een ambulant begeleider geeft aan dat een belangrijk onderdeel van de begeleiding expliciet lag in het loskomen van ouders. Dit lijkt binnen de cultuur van Staphorst lastig te zijn, zo is meerdere keren in de interviews aan de orde gekomen. Een deel van de geïnterviewde professionals geeft aan dat een woonvoorziening veiligheid en gezelligheid kan bieden en die worden gemist in de ambulante ondersteuning.

'Mensen missen vooral gezelligheid. Ze komen de deur niet uit. Ze hebben ook veiligheid nodig, dat ze weten dat er iemand is.'

De professionals benoemen het belang van aansluiten bij de cultuur van Staphorst. Dit betekent aandacht hebben voor de christelijke identiteit en hier ook rekening mee houden. Een aantal organisaties zet specifiek begeleiders in die zich kunnen identificeren met de inwoners van Staphorst. Aan de andere kant is ook genoemd dat het belangrijk is dat dit geen begeleiders zijn die uit Staphorst zelf komen. Inwoners vinden het niet prettig om hun verhaal te moeten doen bij iemand die onderdeel uitmaakt van de gemeenschap. Een deel van de geïnterviewden geeft aan dat op het moment dat je als begeleider vertrouwd raakt in een gezin dat je dan wordt toegelaten en er echt bij hoort.

Door een aantal professionals is expliciet het belang van vroegtijdige ondersteuning benoemd zodat er een soepele overgang kan plaatsvinden tussen de Jeugdwet en de Wmo. Daarnaast helpt dit ook in het voorbereiden van ouders in wat er gaat gebeuren op het moment dat hun kind 18 jaar wordt en stappen richting zelfstandigheid gaat maken.

'Een collega was hier geboren en getogen en daarmee te veel bekend in de gemeenschap. Dit weerhield mensen ervan om hun problemen te delen.'

4. Aanbod: wonen en dagbesteding

Het belang van een aanbod in de eigen omgeving wordt door alle geïnterviewden genoemd. Men is in Staphorst gehecht aan de eigen vertrouwde omgeving en een aanbod dichtbij zou het volgens een van de professionals makkelijker maken om (eerder) de stap te maken richting de hulpverlening. Volgens een van de professionals is de overgang van een woonvoorziening naar zelfstandig wonen ook kleiner op het moment dat de woonvoorziening in Staphorst is gelokaliseerd.

'Mensen die in Staphorst wonen, willen er het liefst blijven. Ze willen niet naar de grote stad. Ze zijn erg gericht op Staphorst; op hun eigen netwerk en de familie.'

De geïnterviewden hebben verschillende mogelijkheden voor een aanbod genoemd. Gezien de wensen en behoeften van de beschreven doelgroepen gaat dit volgens de professionals om een woonvorm waar meerdere inwoners bij elkaar wonen. Daarbij kan worden gedacht aan verschillende opties en bovendien zijn er specifieke aandachtspunten als het gaat om de begeleiding.

- Een simulatie of trainingswoning is het meest genoemd door de professionals. Deze woning kan dienen als tussenfase voor het wonen bij ouders en het zelfstandig wonen. Binnen de woning is de mogelijkheid om te oefenen met praktische vaardigheden die nodig zijn om zelfstandig te wonen buiten de situatie bij ouders. De trainingswoningen kunnen ook opvolgend zijn voor een gezinshuis voor kinderen onder de 18 jaar.
- De woonvorm kan naast een tijdelijke voorziening ook de mogelijkheid tot permanente bewoning bieden wanneer het niet mogelijk is om verder te trainen. Dan kan het nog steeds gaan om een lichte vorm van ondersteuning.
- Door een organisatie is ook de mogelijkheid van een tijdelijke time-out plek gesuggereerd binnen de woonvoorziening. Op het moment dat er sprake is van een crisissituatie kan deze time-out plek dienen als een tijdelijke voorziening van waaruit een jongere of terug kan naar ouders, of door kan stromen naar een zelfstandige woonruimte. Dan zou de tijdelijke voorziening overgaan in een trainingsmogelijkheid.
- Het mixen van leeftijdsgroepen wordt zowel positief benoemd als ook wel als twijfelachtig. Eén professional vraagt zich af in hoeverre jongeren aansluiten bij ouderen terwijl twee anderen dit wel als mogelijkheid zien, tenslotte is de samenleving ook een mix van alle leeftijden. Een andere professional benoemt dat het gaat om de hulpvraag en niet om de leeftijd. Weer een andere professional benoemt dat het ook irritatie kan opwekken. Een jongere wil bijvoorbeeld harde muziek luisteren, dat moet de oudere dan wel respecteren.
- Bij het mixen van doelgroepen kan volgens een organisatie ook gedacht worden aan het bij elkaar brengen van studenten en jongeren met een beperking. Hierbij moet dan wel ondersteuning aanwezig zijn. Een andere professional vindt begeleiding vanuit studenten niet wenselijk; '*het is gebleken dat dit niet werkt*'.

- De invulling van de begeleiding is volgens de professionals divers. Waar bij de één meer kan worden gewerkt n aan eigen regie moet de ander meer aan de hand worden genomen. Het leveren van maatwerk is van groot belang. Over het algemeen richt de begeleiding zich op het aanbrengen van structuur en het aanleren van praktische vaardigheden.
- De begeleiding slaat volgens de geïnterviewden beter aan op het moment dat er rekening wordt gehouden met de christelijke identiteit van de Staphorster. De professionals geven aan dat als je eenmaal binnen bent, er een vertrouwensband kan worden opgebouwd wat leidt tot goed contact tussen begeleider en inwoner. Op het moment dat diverse achtergronden samenkomen in een woonvoorziening, kan de keuze worden gemaakt om meerdere zorgorganisaties de begeleiding te laten verzorgen,
- Naast het ondersteunen in praktische vaardigheden is door een deel van de geïnterviewden genoemd dat het belangrijk is om iets te bieden ter preventie van eenzaamheid of in elk geval ter bevordering van gezelligheid. Dit zou kunnen in de vorm van een inloop, die zowel voor bewoners van de woonvorm als voor inwoners die ambulant worden begeleid beschikbaar is.
- In Staphorst is een beperkt aanbod als het gaat om dagbesteding, volgens de geïnterviewde professionals. Een combinatie van verschillende soorten dagbesteding zou volgens sommige professionals dan ook interessant zijn.
- Door een professional is genoemd dat veel inwoners door de digitalisering en het complexer worden van de samenleving praktische vragen hebben. Het zou mooi zijn om een laagdrempelige loketfunctie te realiseren waar deze inwoners terecht kunnen met hun vragen.
- Een belangrijk aandachtspunt bij het realiseren van een woonvoorziening is de mogelijkheden voor doorstroom. Een zorgorganisatie en de woningbouwcorporatie hebben aangegeven dat er weinig geschikt woningaanbod is voor jongeren die zelfstandig gaan wonen. Het is van belang dat dit aanbod wordt gecreëerd zodat jongeren de mogelijkheid hebben om uit te stromen als zij hier klaar voor zijn.

'Het is belangrijk om na te denken hoe het vervolg eruit ziet. Als er een beschikking wordt gestopt dan wordt er niet gekeken naar het proces, maar je kunt niet zo maar een woning uit de lucht toveren.'

Alle geïnterviewde professionals zijn positief over de samenwerking met de gemeente Staphorst. Alleen de samenwerking tussen het fysiek en sociaal domein binnen de gemeente kan worden verbeterd volgens een geïnterviewde. Vanuit de gemeente wordt aangegeven dat het contact met de zorgaanbieders goed is. Op casusniveau wordt er goed samengewerkt. De gemeente kijkt naar wat voor de klant passend is en zoekt dan samenwerking met de zorgaanbieder. Het is belangrijk om elkaar regelmatig te zien want '*zien doet overleggen*'. Tot slot is er genoemd dat het van belang is om ouders (en jongeren) mee te nemen in het ontwikkelproces van een passende woonvoorziening. Ook de zorgaanbieders zijn graag betrokken bij het vervolg van dit onderzoek.

3.1.2 Samenvattend: perspectief professionals

Het gaat volgens de professionals, die zijn bevraagd, om een relatief kleine groep van 10 tot 15 inwoners die in aanmerking lijkt te komen voor een (lichte) vorm van begeleid wonen (onderzoeksvraag 1). Daarbij is niet gezegd dat op het moment dat er een aanbod wordt gerealiseerd er niet meer vraag naar voren komt. Dit blijkt ook uit de ontwikkelingen bij het project rond de Levensboom locatie. Bij de beoogde doelgroep is er sprake van verschillende vormen van problematiek zoals een lichte verstandelijke beperking en/of autisme. Ook kan het gaan om inwoners die niet zijn geïndiceerd, maar wel vastlopen. De professionals ervaren het als wenselijk om een voorziening te realiseren in de eigen omgeving. Veel hulp wordt nu afgevangen in het eigen netwerk terwijl dit niet in alle situaties wenselijk is. Het is van belang dat de geboden begeleiding zich met name richt op het ontwikkelen van praktische vaardigheden waarbij rekening wordt gehouden met de identiteit van de bewoners (onderzoeksvraag 2). Het aanbod kan zowel permanent als tijdelijk worden ingericht. De nadruk ligt op het op weg helpen naar zelfstandigheid (onderzoeksvraag 4) en in veel gevallen is het doel om door te stromen naar zelfstandigheid. Bij het ontwikkelen van aanbod moet dan ook rekening worden gehouden met de doorstroommogelijkheden binnen Staphorst en kan er ook gedacht worden aan een combinatie met dagbesteding of een inloopmogelijkheid.

3.2 Perspectief van de doelgroep

3.2.1 Burgerinitiatief

In een interview met twee initiatiefnemers (ouders) en een telefonisch interview met de betrokken zorgorganisatie Omegagroep is de achtergrond van het project bij de Levensboomlocatie in Rouveen nader toegelicht en er is ingegaan op de huidige status van het project. Daarnaast is er tijdens het interview met de twee initiatiefnemers gesproken over de thema's die ook met de professionals zijn besproken: omvang en profiel doelgroep, identiteit Staphorst, begeleiding en aanbod.
In 2014-2015 zijn de eerste ideeën ontstaan voor een woonvoorziening voor jongeren met een beperking in Staphorst. Toen is er ook contact geweest met de gemeente om te sparren en te kijken voor geschikte locatie. Op dat moment is daar niets uitgekomen. Ze zijn verder gegaan met het ontwikkelen van plannen en 2016 kwam de Levensboomlocatie in beeld. Vanuit de gemeente is er een burgerinitiatief opgestart. Dit betekent dat burgers plannen konden indienen voor de Levensboomlocatie. Dit hebben de initiatiefnemers gedaan en uiteindelijk heeft het idee voor locatie begeleid/beschermd wonen met ruime meerderheid gewonnen.

'Over het algemeen is iedereen in de omgeving erg betrokken geweest, dat was hartverwarmend. We hebben meteen duidelijk gemaakt om welke groep het ging; voor mensen met een beperking en niet voor criminelen of drugsverslaafden.'

In eerste instantie zou hierin worden samengewerkt met een initiatief voor ouderen, maar dit is niet rond gekomen. Het huidige plan, voor de bouw van een appartementencomplex met 40 appartementen waar begeleiding vanuit de Omegagroep wordt geboden aan inwoners met een beperking, ligt nu bij de gemeente. Daarbij kijkt de gemeente of het voldoet aan de eisen om het te realiseren op het stuk grond. Inmiddels hebben zich ruim 30 belangstellenden gemeld, terwijl het oorspronkelijk is gestart met drie initiatiefnemers.

Het appartementencomplex op de Levensboomlocatie:

- **Totaal 40 appartementen verdeeld over drie woonlagen.**
- **Begane grond: 10 tot 12 appartementen voor 1 of 2 groepen. Het gaat om bewoners met een grote zorgvraag (bijv. syndroom van Down), met name Wlz gefinancierd. Idee om veel gezamenlijk te doen.**
- **Eerste verdieping: 14 appartementen beschermd wonen met gezamenlijk woonkamer. Kunnen zowel individueel als gezamenlijk activiteiten plaatsvinden. Problematiek richt zicht lichte verstandelijke beperking en GGZ.**
- **Bovenste verdieping: begeleid wonen of ambulante begeleiding, kan ook gaan om particuliere huur.**
- **Doorstroommogelijkheden richting zelfstandig wonen.**

De toekomstige bewoners zijn jongeren met een zorgvraag. Het gaat om jonge mensen met bijvoorbeeld het syndroom van Down, ADD, autisme, NAH of de spierziekte myotone dystrofie. De meeste indicaties zijn voor beschermd wonen en vallen onder Wet langdurige zorg (Wlz). Het gaat dan om langdurige 24 uurszorg. Er is nu ook een jongen aangemeld voor ambulante begeleiding. De initiatiefnemers geven aan dat het verschil tussen begeleid en beschermd wonen groot is. Veel van deze jongeren hebben niet voldoende aan een beperkt aantal uren ambulante begeleiding per week. Als de begeleiding kan plaatsvinden op de Levensboomlocatie dan is er altijd iemand om op terug te vallen.

Het gezamenlijk wonen in een voorziening draagt ook bij aan het voorkomen van eenzaamheid. Het is fijn als dit in de eigen omgeving wordt gerealiseerd, dat maakt dat ouders ook niet elke keer naar Zwolle of Meppel hoeven. Daarnaast zijn bewoners in de buurt van hun eigen hobby's, zoals de activiteiten vanuit de kerk en de sportvereniging. De begeleiding van de meeste jongeren richt zich op het aanbrengen van structuur, het ontwikkelen van praktische vaardigheden zoals koken en het doen van het huishouden en zelfzorg. Het is zoeken naar een balans tussen zo veel mogelijk eigen regie en het bieden van de gewenste ondersteuning. Dit zal per jongere verschillen.

Zowel vanuit de Omegagroep als vanuit de initiatiefnemers wordt een goede onderlinge samenwerking ervaren. De Omegagroep luistert naar de wensen van de initiatiefnemers en er is ruimte voor de verschillende achtergronden. Dit wordt door de initiatiefnemers als belangrijk ervaren. De christelijke organisatie Middelpunt is overgenomen door Omegagroep, dit maakt dat het personeel dat er straks komt snapt hoe Staphorst in elkaar zit. De initiatiefnemers geven duidelijk aan dat er ruimte is voor iedereen vanuit verschillende achtergronden: '*Het is belangrijk dat je elkaar respecteert*.'

Tot slot benoemen de initiatiefnemers dat het interessant zou zijn om te kijken of er een combinatie te maken is met dagbesteding. Het aanbod voor dagbesteding in Staphorst is nu beperkt. Zij denken hierbij bijvoorbeeld aan een restaurantje zoals ook op andere plekken is gerealiseerd. Vanuit Omegagroep wordt aangegeven dat zij graag meedenken over hoe de verschillende ideeën en plannen op elkaar kunnen aansluiten en verbonden kunnen worden. Er kan gezamenlijk worden gekeken hoeveel vragen er liggen en op welke manier deze kunnen worden opgevangen (bijvoorbeeld op de bovenste verdieping, zie kader).

3.2.2 Resultaten diepte-interviews

Naast het interviewen van de professionals, hebben we ook interviews gehouden met de direct betrokkenen en/of hun ouders die in aanmerking zouden kunnen komen voor een vorm van begeleid wonen. In totaal hebben er vijf interviews plaatsgevonden. Dit ging om vier jongens tussen de 16 en 25 jaar en/of hun ouders en om een vrouw van 30 jaar[1].
Op basis van de analyses zijn er vier thema's onderscheiden:

1. Profiel doelgroep en de stap naar begeleid wonen
2. Wonen met begeleiding
3. Identiteit Staphorst
4. Gewenst aanbod

1. Profiel doelgroep en de stap naar begeleid wonen

Drie van de vijf jongvolwassen wonen nog bij hun ouders waarvan in één geval alleen de ouders zijn bevraagd. In één geval is de situatie zo dat er actief wordt gekeken naar een plek voor begeleid wonen maar men in afwachting is van de indicatie en een andere deelnemer aan het onderzoek gaat de komende periode vaardigheden oefenen in een simulatiewoning.
Van de twee geïnterviewden die begeleid wonen, woont één in een woonvoorziening buiten Staphorst en de andere heeft 1,5 jaar geleden de stap gemaakt van een woonvoorziening buiten Staphorst naar ambulante begeleiding in Staphorst.
Beiden geven aan dat zij een moeizame relatie hebben met (een van de) ouders. Mede om deze reden zijn ze in een begeleid wonen voorziening gaan wonen. Daarnaast speelt bij alle jongvolwassenen problematiek waardoor zij begeleiding nodig hebben in hun weg naar zelfstandig wonen. Het gaat dan bijvoorbeeld om een lichte verstandelijke beperking, autisme of andere psychische problematiek. De stap naar begeleid wonen wordt door de meeste geïnterviewden ervaren als spannend, ook al wilden of willen zij deze stap wel graag maken.

> ***'Toen dacht ik 'ik spring in het diepe en ga het gewoon doen'. Ik heb daar binnen kunnen kijken, door de ruimte kunnen lopen, mensen kunnen zien en de hand schudden. Een gevoel krijgen hoe het is. En ook erover praten met de begeleidster. Minder denken maar doen.'***

Vier van de vijf deelnemers is werkzaam bij een reguliere werkgever of de sociale werkvoorziening. Eén jongvolwassene doet vrijwilligerswerk en twee deelnemers combineren een praktijkopleiding van 1 dag per week met 4 dagen werken. Over het algemeen bestaat het sociaal netwerk van de geïnterviewden uit familie en een paar vrienden. Het merendeel van de deelnemers investeert bewust in vriendschappen. Zij hebben bijvoorbeeld gezamenlijke hobby's. Slechts een deelnemer geeft aan geen vrienden te hebben en vaak alleen te gamen. Als het gaat om het contact met familie is dit wisselend. Enkele deelnemers hebben een moeizame band met ouders maar over het algemeen is de band met broers en zussen goed. Een geïnterviewde geeft aan een moeilijke band met zijn broer te hebben omdat deze thuis voor veel problemen heeft gezorgd.

[1] In de lopende tekst gebruiken we de term jongvolwassenen voor de hele groep geïnterviewden.

2. Wonen met begeleiding

Vier van de vijf geïnterviewden woont of thuis (2) of zelfstandig (2) met begeleiding. Bij één deelnemer zijn ouders nog in afwachting van de indicatie voor begeleid wonen. De twee jongvolwassenen die ervaring hebben met het wonen in een woonvoorziening buiten Staphorst zijn hierover positief. Eén van hen woont er slechts kort en de andere deelnemer heeft zeven jaar in de voorziening gewoond. Het is fijn als er 24-7 ondersteuning is. De begeleiding is dan echt op vraag.

> ***'Als ik me even niet fijn voel, mijn hoofd vol zit of ik ben erg druk dan kan ik iemand vragen om mee te praten en dat doe ik ook.'***

Ook het sociale aspect van het woonvoorziening wordt gewaardeerd door de twee geïnterviewden. Het is fijn als je zowel een gezamenlijk als een eigen woonkamer hebt. De deelnemers hebben graag een rustige plek waar ze medebewoners op kunnen zoeken indien gewenst. Een van beiden heeft ook verschillende vrienden overgehouden aan het wonen in de woonvorm. De andere kant is dat het wonen met een groep jongeren ook kan leiden tot escalaties. Dat heeft een geïnterviewde meegemaakt en dit voelde erg onveilig. Deze deelnemer pleit dan ook voor een mix van doelgroepen. Er zijn destijds ook ouderen bewoners bijgekomen en dat gaf meer rust.
Zowel in een woonvoorziening als in de begeleiding van de thuiswonende jongvolwassenen is er veel aandacht voor het aanleren van praktische vaardigheden. Daarbij gaat het om het doen van het huishouden, de (financiële) administratie, boodschappen doen en koken. Ook het maken van een planning voor het aanbrengen van een dagstructuur is vaak genoemd door de geïnterviewden. Daarnaast is de begeleiding gericht op emotionele steun, het stellen van grenzen en het helpen bij het overwinnen van drempels in nieuwe situaties. Bijvoorbeeld bij een verhuizing of het bellen van een instantie.
Het hebben van een vaste begeleider wordt als prettig ervaren. Bij een van de deelnemers wisselt om de paar maanden de ambulant begeleider en dat is vervelend; '*het is elke keer wennen*'. Ook benoemt een moeder het belang van toegankelijke begeleiding ook voor ouders. Zodat ze weet wat er gebeurt in de begeleiding.

> ***'Mijn dochter heeft ook begeleiding. Ik heb daar niet zo'n zicht op en ze doet zich dan misschien anders voor. Ik weet niet of de begeleider ziet wat ze wel en niet kan.'***

3. Identiteit Staphorst

Vier van de vijf geïnterviewden zijn geboren en getogen in Staphorst. Twee deelnemers ervaren de rust in Staphorst als prettig. Het is een verschil met de stad waar mensen elkaar niet groeten en het leven op zondag doorgaat. De christelijke identiteit wordt door alle geïnterviewden genoemd. Vier van de vijf jongvolwassenen zijn gelovig opgevoed maar geen van hen gaat actief naar de kerk. Door een van de deelnemers wordt het feit dat iedereen elkaar kent vanuit de kerk als beklemmend ervaren. Een moeder geeft aan dat ze het belangrijk vindt om de normen en waarden mee te geven maar op het moment dat de kinderen de deur uit zijn, kan ze er niets meer van zeggen. In één situatie komt het gezin niet uit Staphorst en zij hebben ook geen affiniteit met het geloof. Dit betekent niet dat zij zich buitengesloten voelen. Ze wonen er prettig ondanks dat ze weinig contacten hebben in Staphorst.
Een van de deelnemers geeft, net als de professionals, aan dat in Staphorst veel onder elkaar wordt opgelost. Inwoners van Staphorst laten sneller een kind thuis wonen, ook als er iets aan de hand is.

> ***'Het idee van hulp dat valt niet goed. Mijn vader had aan het begin ook veel moeite met de hulp. Mijn moeder leerde er wel van en dat zorgt voor begrip.'***

4. Gewenst aanbod

Vier van de vijf geïnterviewden zouden waarschijnlijk gebruik maken of gebruik gemaakt hebben van een begeleid wonen voorziening in Staphorst. De ouders die oorspronkelijk uit Staphorst komen zouden het fijn vinden als hun kind in de omgeving kan blijven. De stap richting begeleid wonen was niet zo groot geweest en het is makkelijker om naar hun kind toe te gaan. Volgens een van de deelnemers kan een nieuwe voorziening eerst een drempel zijn en daarom is het van belang dat de gemeente goed laat zien op welke manier mensen er profijt van kunnen hebben.

Bij een van de deelnemers is de wens om in Staphorst te blijven er volgens ouders niet. Zij komen ook niet uit Staphorst en geven aan dat hun zoon het prettig zou vinden om te wonen in een omgeving met meer voorzieningen. Ook wonen veel vrienden en zijn broer (begeleid) in de stad. Naast dat het prettig is om in de eigen omgeving te blijven wonen, benoemt een aantal deelnemers dat dit het wel lastiger maakt om los te komen van ouders. Een voorziening in Staphorst, in de eigen omgeving, zou de stap naar begeleid wonen wel makkelijker maken en waarschijnlijk wordt deze dan ook eerder gemaakt.

'In de buurt wonen van gezin, familie en vrienden. Dat is belangrijk.'

Het is van belang dat de woonvoorziening een veilige omgeving is waar aandacht is voor het leren van praktische en sociale vaardigheden. Ook is er behoefte aan emotionele ondersteuning en contact met medebewoners. Het is fijn als er een combinatie is van zelfstandigheid en gezamenlijkheid. De geïnterviewden geven aan dat het prettig is te wonen met leeftijdsgenoten maar ook een mix van doelgroepen behoort tot de mogelijkheden. Tot slot wordt door een aantal deelnemers benoemt dat er weinig activiteiten voor jongeren zijn in Staphorst. Het is vaak alleen vanuit de kerk of het zijn activiteiten overdag waar dan vooral ouderen op af komen.

3.2.3 Samenvattend: perspectief doelgroep

De jongvolwassenen in dit onderzoek die hun roots hebben in Staphorst, willen er graag blijven. Ondanks dat dit het loskomen van ouders moeilijker maakt, betekent dit ook het blijven in de eigen vertrouwde omgeving in de buurt van familie en vrienden. De stap naar een begeleid wonen voorziening is spannend. Hier moet aandacht voor zijn in het creëren van een laagdrempelige voorziening die rekening houdt met de christelijke identiteit van de bewoners. De begeleiding die de jongvolwassenen krijgen ligt op het vlak van het aanleren van praktische en sociale vaardigheden en het ondersteunen op emotioneel vlak (deelvraag 3). Zij hebben ondersteuning nodig in hun dagstructuur, hun huishouden, het aangaan van sociale contacten en aangeven van grenzen. In een woonvoorziening is het belangrijk aandacht te hebben voor het sociale aspect met medebewoners en richting te geven aan het zelfstandig wonen (deelvraag 4). Ook is het van belang om ouders te betrekken bij waar hun kinderen terecht komen. Het initiatief rond de Levensboomlocatie laat de grote betrokkenheid van ouders zien als het gaat om de ontwikkeling van een woonvoorziening. Naast het bieden van een woonvoorziening is er vanuit de deelnemers aan het onderzoek ook een wens voor meer mogelijkheden als het gaat om vrijetijdsbesteding en/of dagbesteding. De activiteiten georganiseerd voor jongvolwassenen zijn beperkt in Staphorst.

3.3 Inventarisatie initiatieven begeleid wonen

3.3.1 Welke initiatieven?

De thema's die tijdens de interviews naar voren zijn gekomen, zijn nader bekeken in relatie tot reeds bestaande initiatieven. Hierbij gaat het dan om de doelgroep, de hulpvragen, de begeleidingsvormen en het gewenste aanbod. Doel hiervan was om te kijken welke initiatieven interessant zijn om verder te verkennen en op deze manier meer inhoudelijke verdieping (succesfactoren, risico's en randvoorwaarden) te krijgen in hoe het aanbod in Staphorst zou kunnen worden vormgegeven. Ook helpt het in het concretiseren van een passend aanbod.

Op basis hiervan is een keuze gemaakt om de volgende initiatieven nader uit te werken:

- Kansrijk Wonen
- Homerun (Humanitas)
- Kamers met Kansen
- Woonstart Dronten (Vitree)

We beschrijven deze initiatieven kort en in de volgende sub paragraaf komen we tot een aantal overkoepelende succesfactoren, risico's en randvoorwaarden.

Kansrijk Wonen

Het project Kansrijk Wonen richt zich op jongeren tussen 17 en 23 jaar met moeilijkheden op verschillende gebieden (relaties/ financiën/psychische problemen) die op zichzelf willen wonen maar nog onvoldoende vaardigheden bezitten en

een lichte ondersteuning nodig hebben (Handleiding Kansrijk Wonen, 2017[2]). Zonder deze ondersteuning lukt het hen niet om zelfstandig te wonen en is er een risico op zwerven. Deze jongeren kunnen geen beroep doen op een eigen netwerk en er is vaak sprake van een afstand tot de hulpverlening. Kansrijk Wonen biedt tijdelijke huisvesting - 12 tot 18 maanden - op weg naar zelfstandig wonen, ook om zwaardere problematiek te voorkomen.
In iedere woning zijn één hoofdbewoner en drie jongeren woonachtig. De jongere wordt begeleid door een vrijwilliger waarbij de focus ligt op presentie en het ontwikkelen van vaardigheden op verschillende domeinen. De vrijwilligers worden ondersteund door professionals.

De begeleiding richt zich op het aandachtig en toegewijd betrokken zijn bij de jongere, het bieden van ruimte en erkenning voor jongeren en onderlinge relaties van jongeren (peer-to-peer) en hun andere belangrijke relaties.

De hoofdbewoner fungeert als rolmodel en de individuele begeleiding vindt plaats in de vorm van een professionele vriendschap. Het bieden van sociale veiligheid is een belangrijk element in de begeleiding. Daarbij is samenwerking tussen begeleider en jongere en ook tussen jongeren onderling een onderdeel van de werkwijze. Er wordt uitgegaan van de eigen kracht benadering met als doel te komen tot duurzame oplossingen. Iedere jongere maakt een Kansrijk Plan en wordt gecoacht in dit plan. De behoefte van jongeren staan hierbij centraal. Deze werkwijze heet outreachend. Dit betekent doen wat nodig is in beweging, plaats en tijd. Er vindt wekelijks overleg plaats in het kader van het plan. Ook is er regelmatig overleg tussen coaches, vindt er intervisie plaats voor de hoofdbewoners en zijn er huisvergaderingen. Daarnaast is er frequent contact tussen de coaches en de professionals.
Kansrijk Wonen zit op de grens van preventieve en professionele curatieve zorg. De focus ligt op integratie, eigen en sociale verantwoordelijkheid en ondersteuning bieden om sociale rechten te verwezenlijken. Dit wordt mede gedaan met de inzet van ervaringsdeskundigen.

Homerun

Homerun is een initiatief van Humanitas en richt zich op Intensieve begeleiding en behandeling aan jongvolwassenen vanaf 16 jaar met een lichte verstandelijke beperking (LVB) en/of psychiatrische problematiek die problemen hebben op verschillende domeinen (Flyer Homerun[3]). Doel is om een stabiele situatie te creëren.
Het begeleidingstraject verloopt in vier stappen – honken – afgestemd op de problematiek (zie kader). Ieder honk is een stap dichterbij zelfstandigheid. Er wordt gezamenlijk gekeken wat nodig is om weer grip op het leven te krijgen. Iedere jongere heeft een vaste begeleider. Het gaat echt om de samenwerking tussen de jongere en de begeleider; vier-ogen principe. De begeleiding is gericht op zelf actief meewerken van de jongere. Daar waar nodig ondersteunen begeleiders ook in het bij elkaar brengen van partijen. Naast het bieden van ambulante begeleiding volgens de homerun methodiek, kunnen jongeren met lichte verstandelijke beperking en een Wlz indicatie ook wonen in een homerunhuis en wordt homerun aangeboden in de forensische zorg.

'De ambulante begeleiding van Homerun bestaat uit het doorlopen van een afgebakend traject van een paar jaar, dat bestaat uit vier stappen (de honken). Dit traject is afgestemd op de zwaarte van de problematiek. Van lichte tot zware problematiek en we zijn aanwezig in de forensische zorg. Ieder honk bevat persoonlijke doelen en is een stap dichter bij zelfstandigheid. Het traject is dus voor iedereen anders. Als honk 4 is bereikt en er is geen ondersteuning meer nodig, dan slaat de jongvolwassene een Homerun en leidt zijn leven zelfstandig en/of met hulp van zijn netwerk. Gaat er toch iets mis, dan kijken we samen hoe we dat een volgende keer kunnen voorkomen. Wij lopen niet weg voor echt moeilijke situaties waarin onze cliënten regelmatig terechtkomen.' Website Humanitas

Kamers met Kansen

Kamers met Kansen[4] biedt jongeren een thuis en een opstapje naar zelfstandig wonen, leren en werken. Gemotiveerde jongeren van 18 tot 26 jaar worden via een huur- en coachingscontract in anderhalf jaar in staat gesteld een transitie te

[2] https://vng.nl/praktijkvoorbeelden/kansrijk-wonen-0
[3] https://www.humanitas-homerun.nl/

maken naar persoonlijke en economische zelfstandigheid. Rode draad is dat partners uit verschillende branches samenwerken aan een gezamenlijk doel: meer jongeren op weg helpen naar een solide toekomst. Kamers met kansen heeft feitelijke woonvoorzieningen (foyers) en daarnaast is het een concept met een integrale werkwijze waarbij aandacht is wonen, leren en werken. De voorzieningen gaan van appartementen voor 2-3 personen tot 70 jongeren onder een dak met gedeelde voorzieningen. Groepsactiviteiten zijn onderdeel van het concept en de door de schaalgrootte kan de veiligheid worden gewaarborgd. Samen met een coach wordt een toekomstplan vastgelegd in een actieplan. De coaches (professionals vanuit welzijn) baseren hun omgang op empowerment; de aanpak is persoonsgericht en bevordert zelfstandigheid. Er wordt gewerkt aan eigen wensen (o.g.v. wonen, leren en werken) om te komen tot zelfstandigheid. Jongeren leren om in actie te komen en hierbij verantwoordelijkheid te nemen. Ze volgen verplicht cursussen en werken aan vaardigheden. Door de schaalgrootte van Kamers met Kansen wordt er met veel partijen samengewerkt. De uitvoering ligt meestal bij twee partijen en andere partijen worden ad-hoc betrokken. Kamers met Kansen biedt jongeren de mogelijkheid niet van de regen in de drup te raken, uit een vicieuze cirkel te komen en werkt preventief als het gaat om het voorkomen van het weglopen van huis of zwerven.

Een paar resultaten op een rij: (2011)

- **40 projecten bekend met zo'n 1.050 bewoners**
- **Ontwikkeling van een toolkit**
- **Samenwerking met veel partijen; nationaal en internationaal**
- **Effectiviteit in onderzoek: van minderheid naar meerderheid die overdag bezig is met werk of opleiding**

Woonstart

Woonstart is een woonvorm in Dronten en is bedoeld voor maximaal tien jongeren van 16 tot 27 jaar die nog niet zelfstandig kunnen wonen[5]. De jongeren hebben een eigen kamer en betalen huur. Jongeren kunnen zich aanmelden via de gidsen van de gemeente, vervolgens vindt er een intake plaats en wordt er gekeken of de jongere past bij Woonstart. Dit gaat meestal niet om jongeren met een beschikking vanuit de Wlz. De jongeren worden bij Woonstart begeleid in wonen, leren en werken. Het doel is zelfstandig leren functioneren en een toekomst opbouwen. Ze worden begeleid door een coach; een professional van Vitree. In het project wordt samengewerkt met de gidsen van de gemeente, leer/werkbedrijven, onderwijsinstellingen, jongerenwerk en UWV. Dit is van belang om aan de slag te gaan met wonen, leren en werken. Het resultaat is dat een jongere een zelfstandig leven heeft ontwikkeld. Dit betekent concreet: ingestroomd op de woningmarkt, het hebben van een betaalde baan, een startkwalificatie of het volgen van onderwijs en het beschikken over een eigen, positief sociaal netwerk. Daarnaast biedt Woonstart begeleiding aan jongeren die voor korte tijd een time-outplek nodig hebben en met een lichte vorm van hulp de crisissituatie waarin zij zich bevinden, kunnen normaliseren.

[4] https://www.movisie.nl/tool/kamers-kansen
[5] https://www.vitree.nl/ons-hulpaanbod/hulp-als-thuiswonen-niet-meer-kan/zelfstandig-leren-wonen-woonstart/

Twee paragrafen krantenartikel Flevopost (februari 2019)

Dronten - Na een pilot van een jaar komen de gemeente Dronten en Vitree samen tot één conclusie: de aanpak 'Woonstart Dronten' is succesvol. In 2018 was de bezetting van Woonstart bijna 100 procent. De jongeren die er gebruik van maken, zijn bovendien erg tevreden.

Jongeren die een jeugdhulp- of beschermd wonen instelling ontgroeid zijn, maar nog onvoldoende zelfredzaam zijn om zelfstandig te kunnen wonen, kunnen terecht bij Woonstart Dronten.

'Samen meer mogelijk maken'

Wethouder Peter van Bergen: 'Ik ben blij dat deze aanpak zo goed werkt. We hebben echt een ontbrekende schakel toegevoegd van zwaardere zorg naar zelfstandig wonen. Het gaat om onze Drontense jongeren die het niet gemakkelijk hebben in hun leven en soms uit een conflictueuze situatie komen. Samen met Vitree hebben we daadwerkelijk meer mogelijk kunnen maken voor deze jongeren'.

3.3.2 Succesfactoren, risico's en randvoorwaarden

De vier beschreven initiatieven zijn allen gericht op het toewerken naar zelfstandigheid van jongeren (WLz, Wmo of zonder indicatie) en laten zowel overeenkomsten als verschillen zien in het aanbod dat zij bieden. Binnen de initiatieven zien we een aantal succesfactoren, risico's en randvoorwaarden die van belang zijn voor het creëren van een passend aanbod (deelvraag 4):

Succesfactoren:

- Laagdrempelige ondersteuning in de vorm van coaching. Deze coaching wordt verzorgd door een vrijwilliger (met ondersteuning van een professional) of direct door een professional (vanuit zorg of welzijn). De coaching is gericht op samenwerking tussen de vaste coach en de jongere. In één project is er ook aandacht voor peer-to-peer coaching, de inzet van ervaringsdeskundigen en begeleiding door een hoofdbewoner.
- Bij alle initiatieven ligt de focus op eigen regie om te komen tot duurzame oplossingen. De wensen en behoeften van de jongeren staan in de begeleiding centraal.
- De jongeren werken met een individueel plan waarin doelen worden geformuleerd. Deze doelen helpen de jongeren om in actie te komen. De doelen zijn gericht op het ontwikkelen van vaardigheden op het gebied van wonen, werken, onderwijs en vrije tijd. Dit betekent dat er integraal wordt gewerkt aan de doelen. Binnen één project betekent dit ook verplicht deelnemen aan cursussen.
- Om te komen tot succes is het van belang dat er actief wordt samengewerkt met andere partijen die een rol spelen bij het behalen van de doelen van een jongere. Samenwerking vindt plaats op casusniveau en ook in lokale netwerken om kansen te creëren.

De vier initiatieven laten in hun beschrijving zien op welke manier zij jongeren (Wlz, Wmo en zonder indicatie) begeleiden naar zelfstandig wonen. Naast succesfactoren binnen deze initiatieven kunnen we ook een aantal risico's en bijbehorende randvoorwaarden formuleren.

Risico's:

- Het bieden van coaching door vrijwilligers, hoofdbewoners en ervaringsdeskundigen heeft als mogelijk risico dat de begeleiding voor hen mentaal te zwaar is en dat zij tussentijds stoppen. Ook als het gaat om de inhoudelijke coaching vraagt dit dat zij aan bepaalde eisen moeten voldoen om een jongere passend te kunnen begeleiden.
- Een mogelijk risico bij de gedeelde verantwoordelijkheid (vrijwilliger en professional) voor de coaching is onduidelijkheid over wie waarvoor verantwoordelijk is en om deze reden er onvoorziene situaties ontstaan. Ook kan het zijn dat vrijwillige coaches beschikken over onvoldoende gezag waardoor zij niet serieus worden genomen. Dit kan leiden tot conflicten en mogelijke redenen voor vrijwillige coaches om af te haken. [6]

[6] Bochove, Tonkens en Verplanke (2014). Kunnen we dat (niet) aan vrijwilligers overlaten? Nieuwe verhoudingen tussen vrijwilligers en professionals in zorg en welzijn. Platform31.

- Binnen de projecten wordt gewerkt aan duurzame oplossingen op het gebied van wonen, werk, onderwijs en vrije tijd. De focus ligt echter op een kortdurend traject en daarmee bestaat er een risico op terugval of uitval op bepaalde leefgebieden. Binnen de projecten wordt benoemd dat jongeren vaak een klein eigen netwerk hebben. Het investeren in een eigen (positief) netwerk komt niet bij alle projecten expliciet terug en vormt hiermee een mogelijk risico voor terugval of uitval.

Randvoorwaarden:

- Het is van belang om een vrijwillige coach zowel inhoudelijk op te leiden als mentaal voor te bereiden op hun rol als coach. Bij het ontwikkelen van een initiatief waarbij vrijwilligers een rol gaan spelen, is het van belang om hier voldoende aandacht aan te besteden en ook ruimte voor vrij te maken. Ook wanneer er de keuze wordt gemaakt om peer-to-peer coaching onderdeel te maken van het project moet goed worden nagedacht hoe dit vorm te geven en wat hier dan (aan begeleiding) voor nodig is.
- Op het moment dat er sprake is van een combinatie van vrijwillige en professionele coaching is het van belang dat er een duidelijke taakverdeling is en er voldoende afstemming plaatsvindt. Dit betekent dat professionals zich uitnodigend en verbindend opstellen ten opzichte van vrijwilligers. Geef vrijwilligers ook de ruimte voor eigen invulling en initiatief.
- Om het risico op terugval of uitval te verkleinen is het belangrijk om goed na te denken over de benodigde nazorg. Mogelijk is het nodig om ambulante begeleiding in te zetten of is er eens in de zoveel tijd een gesprek met de voormalig coach. Het vormgeven van de nazorg is maatwerk.
- Daarnaast is het belangrijk om te investeren in zowel een eigen sociaal netwerk als ook in het lokaal professioneel netwerk. Dit maakt dat oplossingen zijn ingebed in een context en de kans op terugval of uitval wordt hiermee verkleind. Dit betekent dat de (vrijwillige of professionele) coaches voldoende ruimte en tijd moeten krijgen om te investeren in deze netwerken.

4. Conclusies; arrangementen voor Staphorst

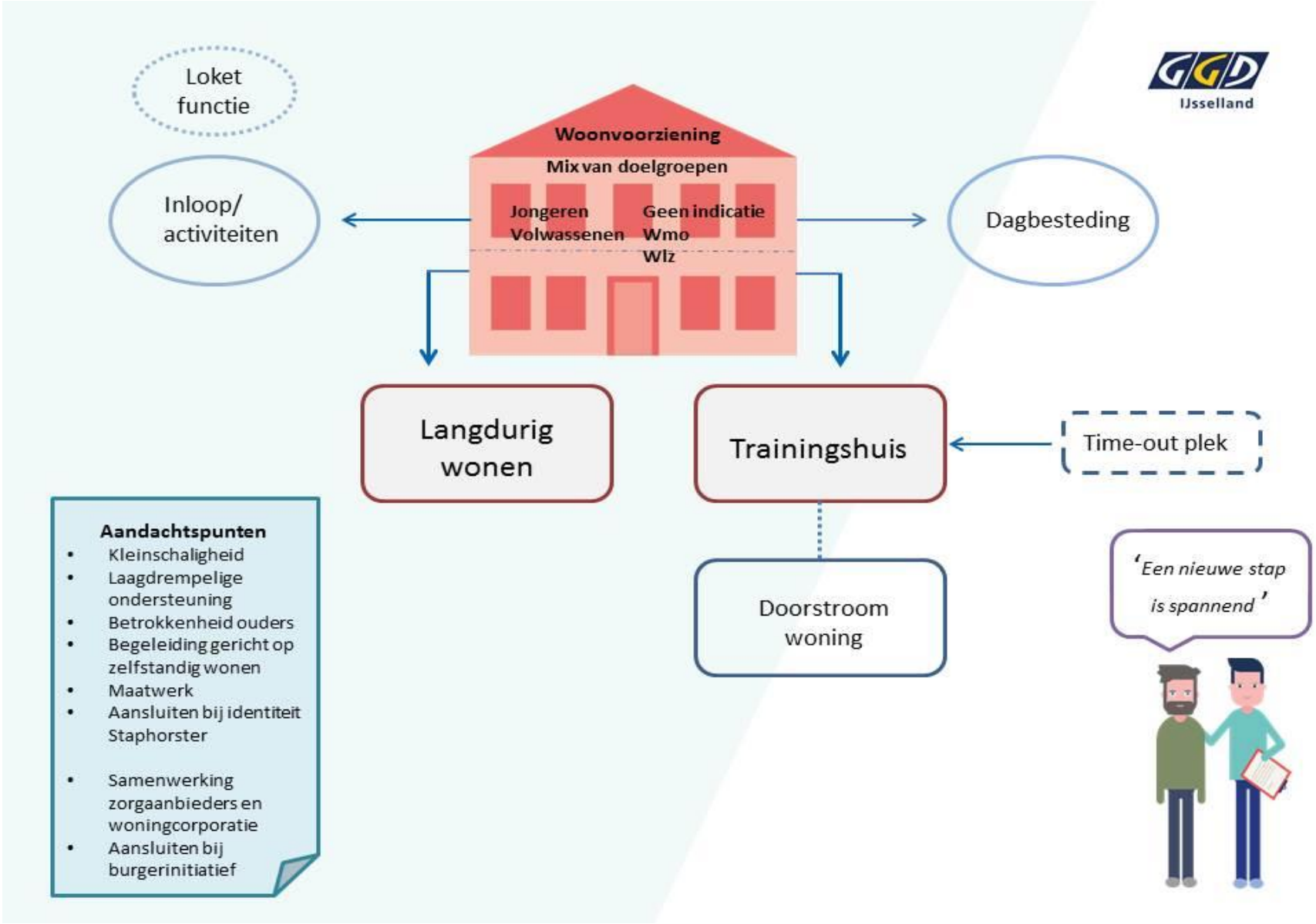
4.1 Conclusies in het kort

Gezien de resultaten van het onderzoek is het van belang om een (kleinschalige) woonvoorziening te realiseren in de eigen omgeving van de Staphorster. Binnen de cultuur van Staphorst is het niet gebruikelijk om snel aan te kloppen met hulpvragen en dit maakt dat problemen soms in een laat stadium pas aan de oppervlakte komen. Opvallend is dat veel problematiek wordt opgevangen binnen het eigen netwerk. Dit wordt bevestigd door het feit dat het vaak familie is die aan de bel trekt op het moment dat er hulp nodig is en dan blijkt er nog geen enkele organisatie in beeld te zijn. Op het moment dat er een passend aanbod wordt gerealiseerd in de eigen omgeving is de kans groter dat inwoners en familie eerder om hulp vragen.

Bij het ontwikkelen van een passend aanbod is belangrijk om als uitgangspunt de hulpvraag en identiteit van inwoners te nemen. Ook is het van belang om ouders te betrekken in het aanbod en dat de gemeente zich realiseert dat de stap naar begeleid wonen een grote is voor de doelgroep uit Staphorst. Dit betekent dat het van belang is om goed te laten zien op welke manier Staphorst profijt heeft van een dergelijke voorziening.
De focus van de begeleiding ligt in het aanleren van praktische en sociale vaardigheden en emotionele ondersteuning, zowel voor jongeren die op weg zijn naar zelfstandigheid als voor volwassenen die om verschillende redenen vastlopen. Wensen en behoeften van de doelgroep zijn leidend in de begeleiding; maatwerk is een vereiste. De jongvolwassenen zelf geven aan dat het sociale aspect van de woonvoorziening ook aandacht nodig heeft. Zij hebben de voorkeur voor het wonen met leeftijdsgenoten maar een mix van leeftijdsgroepen kan ook rust geven. Binnen de bestaande initiatieven wordt ook gewerkt met peer to peer ondersteuning.
De begeleiding kan plaatsvinden in verschillende vormen zoals een trainingshuis, een pauzehuis en/of een voorziening met permanente bewoning. Binnen de bestaande initiatieven worden verschillende doelgroepen bediend; zonder indicatie, Wmo en Wlz geïndiceerd. en de begeleiding kan worden uitgevoerd door professionals en/of (goed getrainde) vrijwilligers. De nadruk wordt gelegd op het werken met doelen waarbij aandacht is voor aspecten van wonen, leren en werken. Dit betekent dat een combinatie met dagbesteding of een inloop ook tot de mogelijkheden behoort.

Het is van belang dat de gemeente samenwerkt met verschillende partijen om zowel de begeleiding binnen de woonvoorziening goed te laten verlopen als ook voldoende aandacht te besteden aan de nazorg; de doorstroommogelijkheden. Dit alles wordt in paragraaf 4.2 visueel samengevat zodat de gemeente onderbouwde keuzes kan maken.

4.2 Arrangementen voor Staphorst

Bijlage A: topic lijst interviews professionals

Introductie

De gemeente Staphorst wil haar inwoners - die in aanmerking komen voor begeleid wonen - graag van een passend aanbod in de eigen gemeente voorzien. In de huidige situatie is er alleen een vorm van beschermd wonen die wordt gefinancierd door centrumgemeente Zwolle. De vraag is of er behoefte is aan een lichtere vorm van begeleid wonen, die lokaal georganiseerd en gefinancierd kan worden met als grote voordeel dat mensen in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. De GGD wil hier meer zicht op krijgen middels een verkennend onderzoek. We starten met interviews die we houden professionals die contact hebben met deze doelgroep.

- Voorstel ronde
  - In welk gebied is uw organisatie werkzaam?
  - Welke functie? Wat zijn uw taken?
  - Opleiding en ervaring

- Omvang van de doelgroep

- Beeld van de doelgroep
  - Achtergrondkenmerken van de personen, zoals leeftijd en geslacht?
  - Welke psychosociale problematiek speelt er, LVB?
  - Waar loopt deze groep tegenaan?
  - Wat voor hulp hebben ze nodig? Wat voor type ondersteuning (formeel/informeel, peer to peer, coach) en in welke vorm (woonvoorziening of zelfstandig en meer hulp of afroep, andere varianten)?

- Eigen regie cliënt
  - Hoe omschrijft u dat?
  - Hoe belangrijk is eigen regie volgens u? en waarom?
  - In hoeverre is er een gebrek aan eigen regie bij deze groep? Welke rol speelt dit in de begeleiding van deze groep?
  - Op welke manier kan eigen regie worden ondersteund? (werken met een plan/integrale werkwijze)

- Wat is het aanbod aan hulpverlening?
  - Welke vorm van begeleiding is er in Staphorst mogelijk?
  - Waar wonen inwoners/jongeren met een indicatie nu vooral? In Zwolle of ergens anders?
  - Welke organisaties zijn er in de gemeente die zich bezighouden met hulpverlening (aan jongeren)?
  - Hoe tevreden is deze doelgroep nu over de begeleiding die zij hebben?
  - Hoe vindt u dat deze begeleiding loopt? Wat gaat goed en waar zou u graag verbetering willen zien?
  - Hoe kijkt u aan tegen het ouderinitiatief in Staphorst?
  - Bent u bekend met andere initiatieven (ook buiten Staphorst)? Voorbeelden?

- Cultuur Staphorst
  - Wat zijn belangrijke normen en waarden binnen de gemeente Staphorst? En zijn deze verschillend in de verschillende kernen?
  - Kan u een omschrijving geven van een inwoner van Staphorst
  - Op welke manier spelen deze normen en waarden een rol voor deze doelgroep?

- Netwerk Staphorst
  - Hoe ziet het hulpverleningsnetwerk binnen de gemeente eruit en hoe gaat de samenwerking (algemeen en op het niveau van de casuïstiek)?
  - Met welke organisaties en instellingen hebben jongeren allemaal contact? School, kerk, sport

- Behoefte in de gemeente
  - Wat zou u als hulpverlener/ouder/leerkracht/consulent/inwoner een goede aanvulling vinden op de bestaande hulpverlening binnen de gemeente?
  - Welk aanbod zou de gemeente moeten realiseren? Wonen en begeleiding.

- Tot slot:
  - Zijn we nog andere organisaties of personen (zzp) die we moeten spreken voor dit onderzoek?
  - En we willen ook focusgroepen gaan houden met de groep die in aanmerkingen komt voor een vorm van begeleid wonen om hun wensen en behoeften in kaart te brengen. Wie zouden we hiervoor kunnen benaderen?

Bijlage B: topic lijst interviews doelgroep

Introductie

De gemeente Staphorst wil graag van de inwoners weten wat een passend aanbod voor begeleid wonen zou zijn in Staphorst. Op dit moment zijn deze mogelijkheden er niet in Staphorst. Hiervoor voeren wij van de GGD een onderzoek uit. Eerder hebben we al gesproken met verschillende professionals en nu gaan we met de inwoners die hier mogelijk behoefte aan hebben in gesprek.

- Huidige situatie
  - Waar woon je nu? En hoe lang? Hoe vind je het om hier te wonen?
  - Gezinssituatie?
  - Wat doe je overdag? School? Werk? Vrije tijd?

- Sociaal netwerk
  - Hoe belangrijk is je familie voor jou?
  - Kun je iets vertellen over het contact met vrienden?

- Identiteit Staphorst
  - Kom je oorspronkelijk uit Staphorst?
  - In hoeverre speelt geloof / de kerk een rol in je leven?
  - Kan je een omschrijving geven van de mensen in Staphorst

- Hulpvraag/aanbod
  - Wat voor hulp krijg je nu?
  - Waar heb je hulp bij nodig?
  - Wat voor hulpaanbod is er volgens jou in Staphorst? Wat ontbreekt hierbij volgens jou?
  - Wat zou je een goede aanvulling vinden op de bestaande hulpverlening binnen de gemeente (wonen/dagactiviteiten)? Zou je hier dan gebruik van maken?

- Gewenste situatie?
  - Waar zou je willen wonen en waarom?
  - Als persoon niet in Staphorst woont --> zou je in Staphorst willen wonen?
  - Wat vind jij belangrijk in je leven? En wat heb je daarvoor nodig?
  - Hoe zie jij de toekomst voor je?

Bijlage C: Overzicht thema's

Overzicht van thema's en bijbehorende categorieën

Thema	Categorieën
Omvang en profiel doelgroep	Omvang doelgroep
	Jongeren op weg naar zelfstandigheid
	Ouderen
	Eigen regie
	Problematiek doelgroep
Identiteit Staphorst	Cultuur Staphorst
	Rol netwerk
	Sociale controle
	Schaamte
Begeleiding; wat is gewenst?	Betrekken netwerk
	Aansluiting bij identiteit
	Maatwerk
	Veiligheid
	Eenzaamheid
Aanbod: wonen en dagbesteding	Eigen omgeving
	Laagdrempelig
	Pauzehuis
	Trainingshuis
	Inloop
	Loketfunctie
	Dagbesteding
	Mix van doelgroepen
	Financiële structuur
	Doorstroom
	Samenwerking

www.ggdijsselland.nl

IJsselland